

“Migranten en vluchtelingen: op weg naar een betere wereld”

Dierbare Broeders en Zusters,

Als nooit te voren in de geschiedenis, maken onze samenlevingen processen mee van wereldwijde onderlinge afhankelijkheid en wisselwerking, die, hoewel ze ook problematische of negatieve elementen bevatten, tot doel hebben de levensvoorwaarden van de mensenfamilie te verbeteren - niet slechts in economisch opzicht, maar ook politiek en cultureel. Ieder mens hoort immers bij de mensheid en deelt de hoop op een betere toekomst met de gehele familie van de volkeren. Deze overweging heeft mij geïnspireerd tot het thema dat ik dit jaar voor de Mondiale Dag van Migranten en Vluchtelingen gekozen heb: “Migranten en vluchtelingen: op weg naar een betere wereld”.

Te midden van de hedendaagse veranderingen in de wereld komt het groeiende fenomeen van de menselijke mobiliteit naar voren als “een teken des tijds” – zo heeft Paus Benedictus XVI het genoemd (vgl. Boodschap voor de Mondiale Dag van Migranten en Vluchtelingen 2006). Terwijl namelijk enerzijds de migraties vaak het falen en de tekortkomingen van staten en van de internationale gemeenschap onthullen, tonen ze ook het streven van de mensheid om te leven in eenheid, die wordt gekenmerkt door eerbiediging van verschillen, de opnamebereidheid en gastvrijheid die een eerlijke verdeling van de goederen van de aarde mogelijk maakt alsmede de bescherming en voortgang van de waardigheid en centraliteit van iedere mens.

Vanuit christelijk perspectief verwijzen zowel de realiteit van migratie, als andere menselijke realiteiten, naar de spanning tussen de schoonheid van de schepping, gekarakteriseerd door Genade en Verlossing en het mysterie van de zonde. Tegenover solidariteit, opnamebereidheid en het gebaar van broederschap en begrip, staan afwijzing, discriminatie, handel in uitbuiting, lijden en dood. Vooral verontrustend zijn situaties, waarin migratie niet alleen gedwongen geschiedt, maar zelfs door verschillende vormen van mensenhandel en slavernij. In onze dagen is “slavenhandel” een geldzaak! En toch is hetgeen grote aantallen migranten en vluchtelingen op de been houdt, ondanks de problemen, risico's en ondervonden moeilijkheden, de combinatie van vertrouwen en hoop; in hun harten dragen migranten het verlangen naar een betere toekomst, niet alleen voor zichzelf, maar ook voor hun families en voor de mensen van wie ze houden.

Wat brengt de schepping van “een betere wereld” met zich mee ? Deze uitdrukking slaat niet naïef op abstracte begrippen of op onbereikbare idealen, maar richt zich juist op een authentieke en integrale ontwikkeling, op de inspanningen om te voorzien in waardige leefomstandigheden voor allen, opdat op een rechtvaardige wijze tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van individuen en families en opdat de schepping, die God ons gegeven heeft, wordt geëerbiedigd, bewaard en bewerkt. De Eerbiedwaardige Paulus VI beschreef het streven van mensen van vandaag aldus: “het verzekeren van een goede voedselvoorziening, genezing van ziektes en stabiele werkgelegenheid ... om grotere persoonlijke verantwoordelijkheid uit te oefenen; om meer te doen, meer te leren, meer te bezitten, om meer te zijn.” (Encycliek *Populorum Progressio*, 26 maart 1967, 6).

Ons hart verlangt naar een “meer,” dat niet eenvoudig een meer weten of meer bezitten is, maar dat voor alles een meer “zijn” is. Ontwikkeling kan niet worden verengd tot economische groei alleen, vaak verworven zonder achting voor mensen die arm en kwetsbaar zijn. Een betere wereld kan alleen worden bereikt indien allereerst aandacht wordt gegeven aan de menselijke persoon; als voortgang van de mens in al haar dimensies integraal is, inclusief haar geestelijke dimensie; als niemand wordt verwaarloosd, ook niet de armen, de zieken, de gevangenen, de behoeftigen en de vreemdelingen (vgl. Mt 25,31-46); als wij in staat zijn om een wegwerpcultuur achter ons te laten en een cultuur van ontmoeting en verwelkoming te omarmen.

Migranten en vluchtelingen zijn geen pionnen op het schaakbord van de mensheid. Het gaat om kinderen, vrouwen en mannen, die om verschillende redenen hun huis verlaten hebben of hiertoe gedwongen zijn, mensen die hetzelfde gerechtvaardigde verlangen hebben te leren en te bezitten maar bovenal om meer te zijn. Het aantal mensen dat van het ene werelddeel naar een ander trekt, maar ook het aantal mensen dat verandert van woonplaats binnen eigen land of geografische regio, is indrukwekkend. De hedendaagse migratiestromen omvatten de meest omvangrijke verplaatsing van mensen – zo niet van volkeren – ooit. Onderweg met migranten en vluchtelingen, streeft de Kerk ernaar de oorzaken van het ontstaan van migratie te begrijpen. Tegelijkertijd probeert zij de negatieve gevolgen ervan overwinnen en de positieve effecten ervan op gemeenschappen van oorsprong, van doortocht en bestemming te maximaliseren.

Terwijl wij de ontwikkeling naar een betere wereld aanmoedigen, kunnen wij helaas niet zwijgen over het schandaal van de armoede in zijn verschillende vormen. Geweld, uitbuiting, discriminatie, marginalisering en inperking van fundamentele vrijheden, of het nu gaat om individuen of groepen, zijn enige van de belangrijkste elementen van armoede die overwonnen moeten worden. Vaak karakteriseren juist deze elementen de migratiebewegingen en verbinden zo migratie met armoede. Op de vlucht voor situaties van extreme armoede in de hoop op een betere toekomst, of gewoon om hun eigen leven te redden, kiezen miljoenen mensen ervoor op trektocht te gaan. Terwijl ze hopen op de vervulling van hun verwachtingen, stuiten ze vaak op wantrouwen, geslotenheid en buitensluiting en worden ze getroffen door andere, vaak nog veel ernstiger vormen van rampspoed die hun menselijke waardigheid verwondt.

De werkelijkheid van migratie, met de dimensies die ze in ons tijdperk van mondialisering aanneemt, vraagt een nieuwe, rechtvaardige en efficiënte aanpak, die bovenal internationale samenwerking en een geest van diepe solidariteit en mededogen vereist. De samenwerking op verschillende niveaus is belangrijk, met de toepassing van beleid en regels die de menselijke persoon beschermen en promoten. Paus Benedictus XVI heeft hiervoor de hoofdlijnen geschetst toen hij benadrukte: “Zulk

beleid moet ontwikkeld worden, uitgaand van een nauwe samenwerking tussen de landen van herkomst en de landen van bestemming van de migranten; het moet met passende internationale bepalingen gepaard gaan, die verschillende wetgevende systemen met elkaar in overeenstemming kunnen brengen, met het doel de noden en rechten te waarborgen van individuele migranten en gezinnen, en tegelijkertijd die van de samenlevingen die de emigranten opnemen” (Encycliek Caritas in Veritate, 19 juni 2009, 62). Gezamenlijk werken voor een betere wereld, vereist dat landen elkaar helpen in een geest van bereidwilligheid en vertrouwen, zonder onoverkoombare barrières op te werpen. Een goede samenwerking kan een bron van bemoediging zijn voor regeringsleiders om sociaal-economische onevenwichtigheden en een ongeregelde globalisering tegemoet te treden, die tot de oorzaken van de migratie horen, waarin personen meer slachtoffers zijn dan hoofdrolspelers. Geen enkel land kan alleen de moeilijkheden aan die met dit verschijnsel gepaard gaan, dat zo wijdverspreid is, dat het inmiddels ieder werelddeel aangaat in de dubbele beweging van immigratie en emigratie.

Ook dient benadrukt worden dat deze samenwerking al begint met de pogingen van ieder land om thuis betere economische en sociale omstandigheden te creëren, opdat emigratie niet als enige keuze overblijft voor wie zoeken naar vrede, rechtvaardigheid, veiligheid en volledig respect voor hun menselijke waardigheid. Bovendien zal het scheppen van werkgelegenheid in de plaatselijke economieën de scheiding van families vermijden en voorwaarden garanderen voor de stabiliteit en rust van zowel individuen als groepen.

De werkelijkheid van migranten en vluchtelingen in ogenschouw nemend, zou ik tenslotte nog willen wijzen naar een derde element voor de opbouw van een betere wereld, namelijk het uitbannen van vooroordelen en vooringenomenheden in het denken over migratie. Niet zelden immers veroorzaakt de komst van migranten, ontheemden, asielzoekers en vluchtelingen achterdocht en vijandigheid bij de plaatselijke bevolking. Gevreesd wordt dat de maatschappij minder veilig wordt, dat men het gevaar loopt de eigen identiteit en cultuur te verliezen, dat op de banenmarkt de concurrentie groter zal worden, of zelfs dat criminele activiteiten zullen toenemen. Op dit gebied hebben de sociale communicatiemiddelen een rol met grote verantwoordelijkheid te spelen: hun taak is het namelijk om stereotype beelden te ontmaskeren en correcte informatie te presenteren, waardoor de fouten van enkelen openlijk wordt aangeklaagd, maar ook de eerlijkheid, rechtschapenheid en goedhartigheid van de meerderheid wordt beschreven. Op dit punt is bij iedereen ten aanzien van migranten en vluchtelingen een verandering van houding nodig: de omslag van een houding van afweer en angst, van onverschilligheid en marginalisering – die uiteindelijk typerend is voor een “wegwerpcultuur” – naar een houding die gebaseerd is op een “cultuur van ontmoeting”. Alleen deze cultuur is in staat een meer rechtvaardige en broederlijke wereld op te bouwen, een betere wereld. Ook de sociale media zijn geroepen binnen te treden in deze “bekering van houdingen” en die gedragsverandering ten aanzien van migranten en vluchtelingen te bevorderen.

Ik denk eraan hoe ook de Heilige Familie van Nazareth, aan het begin van hun weg, verwerping heeft ervaren: Maria “bracht daar haar zoon ter wereld, haar eerstgeborene, wikkelde Hem in doeken en legde Hem neer in een kribbe, omdat er voor hen geen plaats was in de herberg” (Lukas 2,7). Bovendien hebben Jezus, Maria en Jozef ervaren wat het betekent om hun eigen land te verlaten en migranten te zijn; bedreigd door de honger naar macht van Herodes, werden ze gedwongen om op de vlucht te slaan en in Egypte toevlucht te zoeken (zie Matteüs 2, 13-14). Maar het moederlijke hart van Maria en het zorgzame hart van Jozef, de Beschermers van de Heilige Familie, hebben steeds het

vertrouwen bewaard dat God hen nooit zou verlaten. Moge, door hun voorspraak, dezelfde vaste zekerheid wonen in het hart van iedere migrant en vluchteling.

Beantwoordend aan de opdracht van Christus, "Gaat dus en maakt alle volkeren tot mijn leerlingen," wordt de Kerk geroepen om het Godsvolk te zijn dat alle volkeren omarmt en hun het Evangelie verkondigt, want op het gelaat van iedere mens staat het aangezicht van Christus afgedrukt. Hier vinden wij de diepste wortel van de waardigheid van de menselijke persoon, die altijd dient te worden gerespecteerd en beschermd. Het zijn niet de maatstaven van effectiviteit, productiviteit, sociale klasse of etnisch of religieus toebehoren die ten grondslag liggen aan de waardigheid van de menselijke persoon, maar het feit geschapen te zijn naar Gods beeld en gelijkenis (vgl. Genesis 1,26-27) en, meer nog, kinderen van God te zijn. Ieder mens is kind van God! Hij of zij draagt de afdruk van het gelaat van Christus! Het gaat er dus om dat wij eerst zelf zien en daarna anderen helpen te zien dat de migrant en de vluchteling niet slechts een probleem is dat opgelost moet worden, maar een broer en een zus is die opgenomen, gerespecteerd en bemind moet worden; een gelegenheid die de Voorzienigheid ons biedt om bij te dragen aan de opbouw van een meer rechtvaardige maatschappij, een meer volmaakte democratie, een meer solidair land, een meer broederlijke wereld en een meer open en aan het Evangelie beantwoordende christelijke gemeenschap. De migraties kunnen mogelijkheden doen ontstaan voor een nieuwe evangelisering en ruimtes openen voor de groei van een nieuwe mensheid, zoals van tevoren aangekondigd in het Paasmysterie: een mensheid voor wie ieder vreemd land een thuisland is en ieder thuisland een vreemd land.

Dierbare migranten en vluchtelingen! Verlies nooit de hoop dat ook op jullie een veiliger toekomst wacht, dat jullie op jullie wegen een uitgestrekte hand kunnen ontmoeten, dat het jullie gegeven is broederlijke solidariteit te ervaren en de warmte van de vriendschap! Aan jullie allen en aan allen die hun leven en inspanningen toewijden aan jullie hulp, verzeker ik mijn gebed en geef ik met heel mijn hart de Apostolische Zegen.

Vanuit het Vaticaan, 5 augustus 2013

FRANCISCUS